

*Erzsébet Kórház- Rendelőintézet Bőrosztály, Hódmezővásárhely
(osztályvezető főorvos: Dr. Kovács László) közleménye*

A természetgyógyászat „gyöngyszemei” „Pearls” of the natural therapy

KOVÁCS LÁSZLÓ DR.

ÖSSZEFOGLALÁS

Szerző a 15 éves kórházi bőrgyógyászati beteganyagában előfordult természetgyógyászati kezelési módokat, szokásokat és azok gyakoribb mellékhatásait ismerteti gazdag képanyaggal illusztrálva

Kulcsszavak:
természetgyógyászat - mellékhatások

SUMMARY

Author introduces the natural therapeutical treatment methods, customs and their frequent side effects, occurred in his fifteen year practice of hospital dermatology, with rich illustrations.

Key words:
natural therapy - side effects

A gyógynövények ismerete, azoknak gyógyítás céljára történő felhasználása, és bizonyos manuális beavatkozások alkalmazása egyidős az emberiséggel. A történelem során erre több bizonyíték is található. Gondoljunk a délkelet-afrikai archeológiai-antropológiai Dubois-lelet sikeres koponyalékelés adataira, vagy az egyiptomi papirusz-tekercekre, melyek több mint 700 féle recept leírását tartalmazzák, *Hippokrates* (i.e. 460-377) vagy a középkori *Galenus* növények felhasználásával készített gyógyszerreceptjeire, melyek közül az utóbbiak voltak a még ma is használt galenikumok ősei. A múlt században a szintetikus kémia fejlődésének eredményeképpen a növényi gyógyszerek háttérbe kerültek, annak ellenére, hogy az új gyógyszer-molekulák kétharmadának felfedezésében növényi vegyületek izolálása játszott szerepet. A fitoterápia nem más, mint gyógynövényvel, annak részeivel, vagy az ezekből készült szerekkel folytatott kezelés, mely önálló, vagy kiegészítő terápiaként alkalmazható bizonyos akut és krónikus betegségek kezelésében. Ez a gyógymód megfelelő szakértelmet igényel, mivel a nem helyes indikációban, vagy nem megfelelő módon történő alkalmazás veszélyeket rejt magában (1, 2, 3).

A mai civilizált társadalmakban az öngyógyítás igénye, különböző természetgyógyászati módszerek és eszközök alkalmazása iránti affinitás reneszánszát éli. Ezt a hivatásos orvoslás, - sokszor indokolatlanul – lekezelően minősíti, pedig jogos a felháborodása az orvosi egyetem természetgyógyászati tanszékén diplomát szerzett természetgyógyásznak, amikor tevékenységét, a tudománytalan eszközöket és módszereket alkalmazó laikus kurzuslóval, netán az ugyanilyen alapon „gyógyító” diplomás sarlatánnal összetévesztik, vagy rosszhiszeműen annak minősítik

(4). Bár vizsgált és kezelt beteganyagunkban - szerencsére csak szórványosan – ilyen esetek is előfordultak, de mivel ezek inkább az orvosi kriminalisztika tárgykörébe tartoznak, közleményünkben ezekkel bővebben nem foglalkozunk. Ugyanígy nem térünk ki azokra, a korábbi divathóbortnak hódoló, nagyszámú japánkristály és Pi-víz fogyasztókra, vagy mágneses karperecviseelőkre, - akikkel manapság szinte már alig találkozunk -, mert mondani valónkat illetően ezek az esetek közömbösek.

Vizsgálatunk tárgyát elsősorban az a beteganyag képezi, melynél az egyes természetgyógyászati – népi gyógymódokat az orvos, a nem orvos természetgyógyász, vagy maga a beteg, elvileg helyes indikációban alkalmazta, de a „kezelés” eredménytelenségét, vagy annak mellékhatásait figyelmen kívül hagyta és ennek következtében, az eredeti betegség súlyosabb, szövődményes állapotával, vagy a természetgyógyászati beavatkozás fel nem ismert mellékhatásaival kellett osztályunk fekvő, illetve járóbeteg szakellátásához fordulnia.

Betegek és módszerek

1991. január 1. és 2005. december 31-e között osztályunk 7148 fekvő, szakambulanciánk 78794 járóbeteg forgalmat bonyolított le. Betegeink 52,7%-a nő, 47,3%-a férfi volt. Az ellátott betegek közül 874 esetben (1,01%) derült fény valamilyen természetgyógyászati beavatkozásra. A különböző természetgyógyászati eljárásokat alkalmazó betegek közül 681 alkalommal (77,9%) 426 nő (62,6%) és 255 férfi (37,4%) estében kifejezetten az alkalmazott természetgyógyászati- népi gyógymód eredménytelensége, vagy mellékhatása, szövődménye miatt került sor az ellátásra. A számadatokból egyértelműen kiderül, hogy a nők érintettsége, így affinitása is lényegesen magasabb a természetgyógyászati gyógymódok iránt, mint a férfiaké. Beteganyagunk által alkalmazott természetgyógyászati módszereket az alábbi táblázatokban foglaljuk össze

A természetgyógyászati készítmények fajtáit és a bőrgyógyászati mellékhatásokat táblázatos formában foglaltuk össze (*I., II. és III. táblázat*).

* Dr. Simon Miklós emeritus professzor 90. születésnapjára írt közlemény

Kamillatea (Matricariae flos)	141
Csalánlevél tea (Urtica dioica)	23
Béres csepp	21
Propolis ecsetelő	21
Svéd - csepp	19
Cickafark tea (Achillea millefolium)	11
Citromfű tea (Melissa officinalis)	9
Vérehulló fecskefű (Chelidonium majus)	7
Kutyabenge kéreg tea (Frangulae cortex)	6
Mezei zsurlófű tea (Equisetum arvense)	6
Gyermekláncfű (Taraxacum officinale)	5
Mályvalevél tea (Malvae folium)	5
Hársfavirág tea (Tilliae flos)	4
Diane sósbórszesz	4
Házi pálinka	4
Bodzavirág tea (Sambucus nigra)	4
Vadgesztenye (Aesculus hippocastanum)	3
Herbalife	3
California fitness kivonat	3
AgNO ₃ + NaSO ₄ + Sulf. praecip. old	1
Barackmag olaj	1
Összesen	301

1. táblázat

Külsőleg – belsőleg, esetenként kombináltan alkalmazott teák, főzetek, oldatok, kivonatok fajtái és az általuk okozott bőrgyógyászati mellékhatások száma (1, 2, 3)

Körömvirág kenőcs (Calendula officinalis)	125
Kamilla tartalmú kenőcs	83
Vietnami balzsam	23
Mezei zsurlófű kenőcs	16
Cickafark kenőcs	11
Birkafaggyú	11
Kámforos zselé	8
Bionet balzsam	5
Richtofit kenőcs	2
Varázsdíó kenőcs	1
Universal Ice krém	1
Összesen	286

2. táblázat

Kenőcsök, krémek, balzsamok, tapaszok fajtái és az általuk okozott bőrgyógyászati mellékhatások száma (1, 2, 3)

Édes és sós sertészsír	6
Avas szalonna	6
Zöld és érett paradicsom	4
Farkasalma levél (Aristolochia clemantis)	1
Méz	1
Káposztalevél	1
Fokhagyma-zúzalék (Allium cepa)	1
Tojásfehérje	1
Összesen	21

3. táblázat

Növények levele, termése, élelmiszer alapanyagok fajtái és az általuk okozott bőrgyógyászati mellékhatások száma (1, 2, 3)

A teák, oldatok, kenőcsök, krémek alkalmazása során 511 esetben kisebb-nagyobb kiterjedésű, általában enyhébb fokú kontakt dermatitist észleltünk. Utóbbi tünetekhez társulva 18 betegnél oedema, 9 betegnél pörkképződés, illetve ragaszok kialakulása tartózkodott a képet. 13 esetben urticaria, 11 esetben folliculitis kialakulását regisztráltuk (1. ábra).

1. ábra

Kamilla teás borogatás által okozott nedvedző contact dermatitis

2. ábra

Csontkovács által, térdizületi panaszok miatt alkalmazott mézzel és káposztalevéllel történt okklusív kötések alatt kialakult contact dermatitis

37 betegnél fordult elő exudatioval, 15 betegnél pedig kifehélyesedéssel járó szövődmény. Növényi anyagok vagy élelmiszer alapanyagok használata esetén, a 10 alkalommal megfigyelt kontakt dermatitis mellett, - tekintettel a kezelt kórképek jellegére – 10 betegnél tapasztaltunk súlyosabb, gyulladással, gennyedéssel kifehélyesedéssel, egy betegnél, pedig necrosissal járó szövődményeket (2., 3. ábra).

Külön táblázatban ismertetjük a fizikai módszerek okozta bőrgyógyászati mellékhatások számát (IV. táblázat).

Eseteinkben feltűnő volt, hogy a fent említett leggyakoribb, kíméletesebb természetgyógyászati beavatkozásokat - teákat, oldatokat, ecsetelőket, kenőcsöket, krémeket - főleg nőbetegeink, vagy gyermekek esetében azok szülei alkalmazták. A ritkábban előforduló, sokszor drasztikus, fájdalmas, fizikális természetgyógyászati módszerek alkalmazása szinte kizárólag férfiakhoz volt köthető. Ebben

3. ábra

A sós sertézsír alkalmazása után kialakult
oedemas- bullous contact dermatitis

Kézzel történő nyomkodás, masszázs	57
Forró borogatás, áztatás	7
Hőszugárzás	6
Kontakt izzó hőhatás (cigaretta parázs)	1
Szorító kötés (bandázs)	1
Kámforos zselé kefével történő bőrbe ütögetése	1
Összesen	73

4. táblázat

Fizikális módszerek és az általuk okozott bőrgyógyászati
mellékhatások száma

4. ábra

Derékfájás miatt, természetgyógyász által,
erős szőrű kefével a bőrbe ütögetett kámforos zselé után
kialakult folliculitis

csoportban 55 betegnél tapasztaltuk a pyogen bőrelváltozások exacerbatióját. 7 esetben alakult ki I-II. fokú, 1 ízben pedig III. fokú égés. 6 betegnél figyeltük meg huzamosabb ideig maradó retikuláris erythema, 2 ízben vasculitis nodularis, 1 alkalommal, pedig folliculitis kialakulását. Egy analfabéta, idős férfibetegnél az önmaga által alkalmazott szorító kötés autóamputációt idézett elő (4., 5., 6., 7., 8. ábra).

Megbeszélés

A viszonylag hosszú – 15 éves – időszakot felölelő katonaszerkesztés adatokból kiderül, hogy betegek közül a természetgyógyászati eljárásokat alkalmazó személyek

5. ábra

Polyneuropathia miatt alkalmazott forró hársfateás
lábáztatás után kialakult II. fokú égés

6. ábra

Kullancs cigaretta parázzsal történt kiégetése után
keletkezett III. fokú égés

számaránya nem volt túl magas, alig haladta meg az 1%-ot. Ezeknek a betegeknek viszont több mint 3/4-ed részét a természetgyógyászati beavatkozások szövődményei miatt kellett ellátásban részesíteni. A szakterületünk ellátási körzetéhez tartozó 135000 fős populációból minden valószínűség szerint jóval nagyobb a természetgyógyászati –

7.-8. ábra

Ischaemiás fájdalom csillapítása céljából alkalmazott szorító kötések alatt kialakult autoamputáció

népi gyógymódokat alkalmazó személyek száma, de a sikeres természetgyógyászati beavatkozások részarányára, mivel azok nem keresik fel szakellátásunkat, érthetően nincs rátekintésünk. Ezért a fenti számadatokból semmiképpen nem vonhatjuk le azt a következtetést, hogy a természetgyógyászati kezelések jelentős része eredménytelenül végződik, vagy ez az eljárás nagy számban különböző szövődmények, netán az ismertetett, kirívóan súlyos komplikációk kialakulásával fenyeget.

Fontosnak tartjuk viszont megjegyezni, hogy akár a hagyományos orvosi kezelés, akár a természetgyógyászati ellátás megkezdése előtt pontos, korrekt diagnózis felállítására van szükség és csak ehhez adaptálható a megfelelő terápia. Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy mindezek ellenére a hivatalos európai orvoslás és gyógyszerelés során is előfordulhatnak nem kívánatos mellékhatások, vagy szövődmények. Ezeket viszont időben fel kell ismerni, és ilyenkor a szükséges kezelésmódosításokat, ellenintézkedéseket el kell végezni. Úgy gondoljuk, - és ezt

az esettanulmányok során szerzett tapasztalataink is igazolják – hogy ennek az elvnek a követése a nem kellően képzett természetgyógyásztól, vagy a laikus, „öngyógyító” betegtől nem várható el.

Senkit nem kívánunk lebeszélni vagy eltanácsolni a természetgyógyászati – népi gyógymódok alkalmazásától, mindössze azt tanácsoljuk, hogy az ilyen jellegű kezelések eredménytelensége, vagy az állapot rosszabbra fordulása esetén a beteg időben keresse fel a megfelelő szakterület orvosát.

IRODALOM

1. Rédei D., Szendrei K.: Új gyógyszerek a természetből. Gyógyszerészet. (2005) 49, 770-774.
2. Slicher H.: Fitoterápia a gyermekgyógyászatban. 1, 2, 5. fejezet, Dictum Kiadó Budapest 2003. pp. 14-22., 31-37., 154-290.
3. Rápóti J., Romváry V.: Gyógyító növények. 3. kiadás, Medicina kiadó Budapest 1980. pp. 100-288.
4. Kovács L.: Orvosi szemmel a természetgyógyászatról és a kurzuslásról. Lege Artis Medicinae (1992) 2: Suppl., 21-22.

BŐRGYÓGYÁSZATI ÉS VENEROLÓGIAI SZEMLE

A MAGYAR DERMATOLÓGIAI TÁRSULAT
HIVATALOS KÖZLEMÉNYE

Szerkesztőség címe: 1085 Budapest, Mária u. 41.

Internet: www.derma.hu

E-mail: huderm@bor.sote.hu

BŐRGYÓGYÁSZATI ÉS VENEROLÓGIAI SZEMLE

OFFICIAL JOURNAL OF THE HUNGARIAN
DERMATOLOGICAL SOCIETY

Address of editorial board: 1085 Budapest, Mária u. 41.

Internet: www.derma.hu

E-mail: huderm@bor.sote.hu